

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Xidmətlər Agentliyi

**Dövlət toxum nəzarəti və bitkiçiliyin təşkili şöbəsi
Fitosanitar xidmətlər sektoru**

**2024-CÜ İLİN NOYABR AYI ƏRZİNDƏ
RESPUBLİKA ƏRAZİSİNDƏ
MÜŞAHİDƏ EDİLMİŞ FİTOSANİTAR VƏZİYYƏT
VƏ GÖRÜLMÜŞ İŞLƏR**

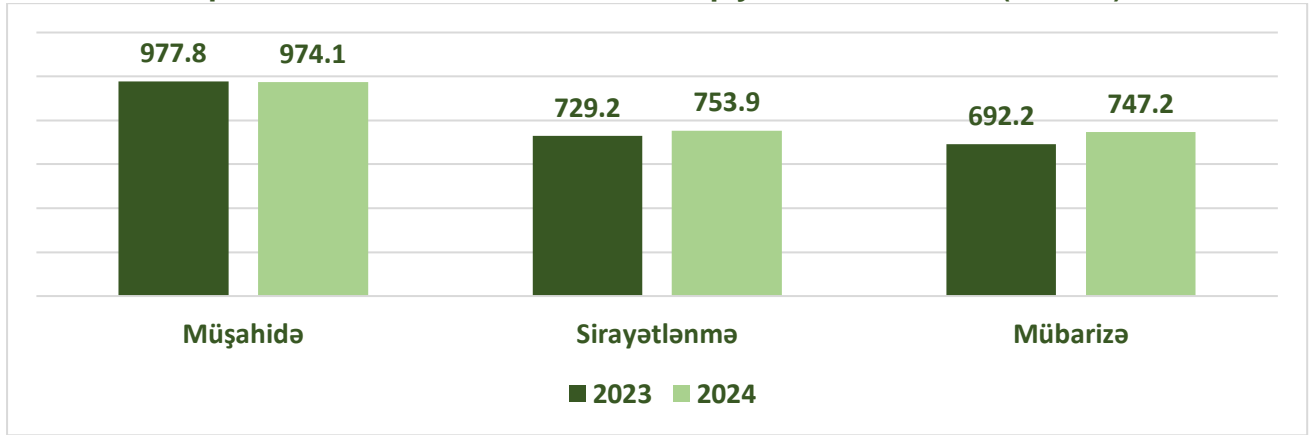
info@axa.gov.az

Xülasə

Arayış Aqrar Xidmətlər Agentliyinin Bitki Mühafizəsi və Fumiqasiya (zərərsizləşdirmə) Mərkəzi tərəfindən ölkə ərazisində müxtəlif növ zərərvericilərlə bağlı aparılmış müşahidə və mübarizə tədbirlərinə dair məlumatlar əsasında hazırlanmışdır. Eyni zamanda bəzi əsas zərərvericilərin çoxillik göstəriciləri üzrə müqayisələr aparılmışdır. Arayış məlumat xarakteri daşıyır.

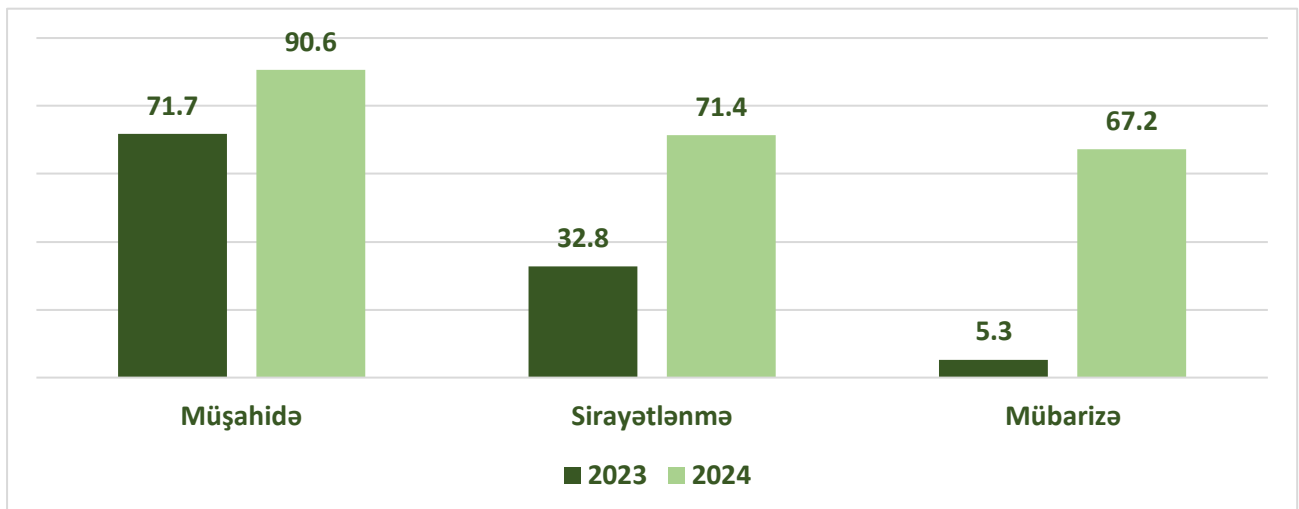
2024-cü ilin yanvar–noyabr aylarında zərərli orqanizmlərlə bağlı ümumilikdə 974.1 min hektar sahədə **müşahidələr** aparılmış, 753.9 min hektar sahədə müxtəlif zərərli orqanizmlərlə **sirayətlənmə** (77.4%) aşkar edilmiş və 747.2 min hektar sahədə **mübarizə** tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2023-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 977.8; 729.2 (sirayətlənmə 74.6%) və 692.2 min hektar olmuşdur (**Qrafik 1**).

Qrafik 1. 2023-2024-cü illərin yanvar-noyabr ayları ərzində zərərli orqanizmlərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Cari ilin noyabr ayında ümumilikdə 90.6 min hektar sahədə **müşahidələr** aparılmış, 71.4 min hektar sahədə müxtəlif zərərli orqanizmlərlə **sirayətlənmə** (78.8%) aşkar edilmiş və 67.2 min hektar sahədə **mübarizə**, 0.15 min ha pambıq sahəsində isə defoliyasiya tədbirləri həyata keçirilmişdir. Bu ay ərzində aparılmış mübarizə tədbirlərinin 66.6 min hektarı (99.2%) siçanabənzər gəmiricilərin payına düşür. 2023-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 71.7; 32.8 (sirayətlənmə 45.4%), 5.3 min hektar və 0.23 min ha (defoliyasiya) olmuşdur (**Qrafik 2**). Mübarizə işlərinin 48.3%-i siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı olmuşdur.

Qrafik 2. 2023-2024-cü illərin noyabr ayı ərzində zərərli orqanizmlərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min, ha)

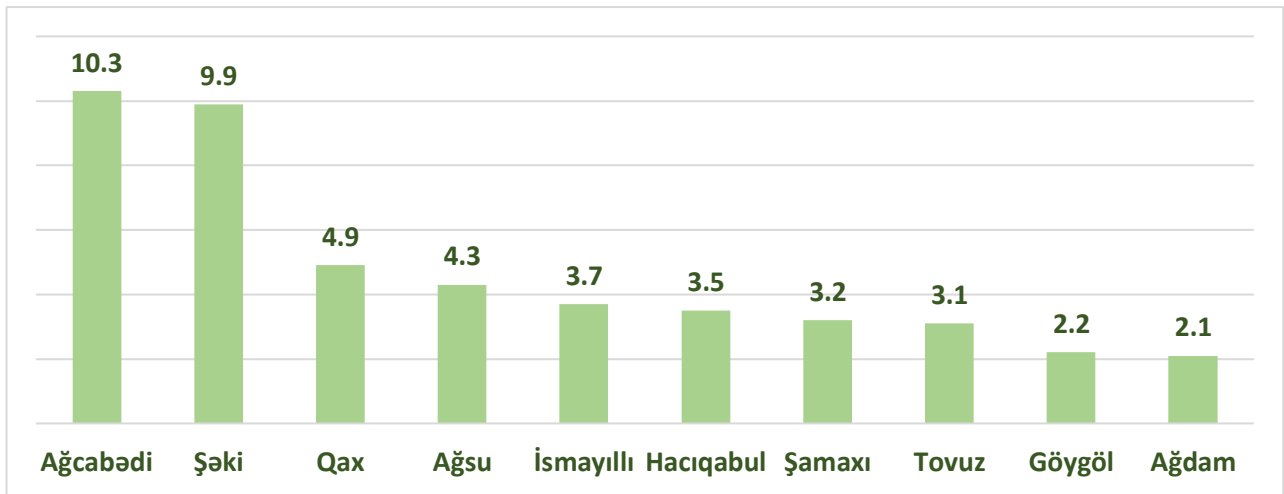

Siçanabənzər gəmiricilər (*Rodentia*)

Cari ilin noyabr ayında müşahidə edilən sirayətlənmə sahəsi əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2.3 dəfə çox olmuşdur. Beləki, 2023-cü ilin oktyabr ayında müşahidə edilən sirayətlənmə sahəsi 30.9 min ha təşkil etdiyi halda, 2024-cü ilin oktyabr ayında bu rəqəm 70.9 min ha təşkil etmişdir. Mübarizə sahəsinə gəldikdə isə 2023-cü ildə bu göstərici 2.6 min ha olduğu halda, 2024-cü ildə bu göstərici 66.6 min ha təşkil etmişdir, yaxud cari ilin noyabr ayında bu zərərvericiyə qarşı 26.1 dəfə artıq sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

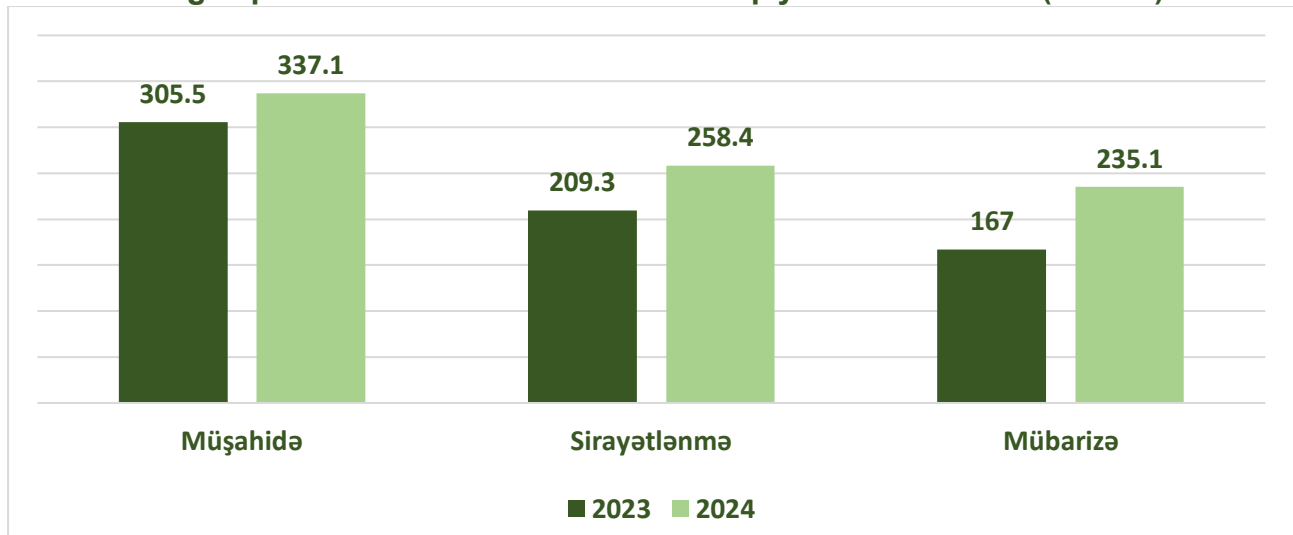
Zərərverici ilə sirayətlənmə ən çox Ağcabədi (10.3 min ha), Şəki (9.9 min ha), Qax (4.9 min ha), Ağsu (4.3 min ha), İsmayılı (3.7 min ha), Hacıqabul (3.5 min ha), Şamaxı (3.2 min ha), Tovuz (3.1 min ha), Göygöl (2.2 min ha) və Ağdam (2.1 min ha) rayonunun ərazisində müşahidə olunmuşdur (**Qrafik 3**).

Qrafik 3. 2024-cü ilin noyabr ayında siçanabənzər gəmiricilərlə ən çox sirayətlənmə müşahidə edilən rayonlar (min, ha)

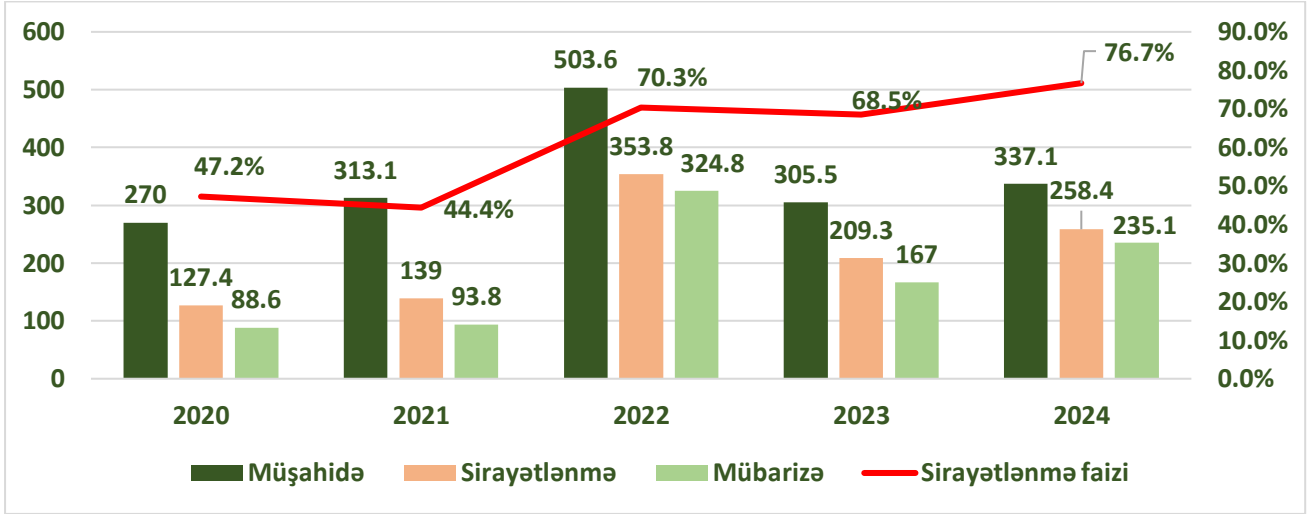

2024-cü ilin yanvar-noyabr aylarında müşahidələrin aparıldığı 337.1 min hektar ərazinin 258.4 min hektarında (76.7%) sirayətlənmə aşkar edilmiş və 235.1 min hektar sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2023-cü ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 305.5; 209.3 (sirayətlənmə 68.5%) və 167.0 min hektar olmuşdur (**Qrafik 4**).

Qrafik 4. 2023-2024-cü illərin yanvar-noyabr ayları ərzində siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Qrafik 5. 2020-2024-cü illərin yanvar-noyabr aylarında siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Alaq otları

2024-cü ilin noyabr ayı ərzində **karantin tətbiq edilməyən alaq otları** ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 0.22 min ha əkin sahəsinin 0.22 min hektarında müxtəlif alaq otları ilə sirayətlənmə aşkar edilmiş və 0,22 min ha sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

2023-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 1.1; 0.8 və 0.0.75 min ha olmuş, sirayətlənmə 72.7% təşkil etmişdir.

2024-cü ilin noyabr ayında **karantin tətbiq edilən alaq otları** ilə bağlı müşahidə aparılmış 298.0 hektar sahənin 54.8 hektarında Sarı sarmaşığıla sirayətlənmə aşkar edilmiş və müvafiq mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Sirayətlənmə Ağdaş (38.0 ha), Saatlı (14,0 ha) və Sabirabad (2.8 ha) rayonlarının ərazisində müşahidə edilmişdir.

2023-cü ilin müvafiq dövründə isə müşahidələrin aparıldığı 117.0 ha sahənin 21.5 hektarında sirayətlənmə aşkar edilmişdir. Bunun 18.0 min hektarını (83.7%) Sarı sarmaşığı (Saatlı, 13.0 ha, Laçın 4.0 ha, Kürdəmir 1.0 ha), 3.5 hektarını (16.3%) isə Tikanlı quşüzümü (Laçın 3.0 ha, Ağdam 0.3 ha, Xocavənd 0.2 ha) ilə sirayətlənmə təşkil etmişdir

Çəyirtkələr (Acrididae)

2024-cü ilin noyabr ayı ərzində çəyirtkələrlə bağlı 1.1 min ha ərazidə aparılan payız müşahidələri (küpələrin müşahidəsi) zamanı 0.09 min ha ərazidə sirayətlənmə aşkar edilmişdir. (2023-cü ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 1.96 min və 0.27 min ha olmuşdur). Sirayətlənmə Şabran (87.0 ha) və Ağdam (3.0 ha) rayonlarının ərazilərində müşahidə edilmişdir.

Pambıq əkinlərində defolyasiya tədbirləri

Cari ilin noyabr ayı ərzində 0.15 min ha, sentyabr-noyabr aylarında ümumilikdə 9.3 min ha pambıq sahəsində defolyasiya tədbirləri həyata keçirilmişdir. Əvvəlki ilin eyni dövrü üzrə bu göstəricilər isə müvafiq olaraq 0.23 və 12.9 min ha olmuşdur.

Ay ərzində müşahidə edilən karantin tətbiq edilən zərərli orqanizmlər

Qəhvəyi mərmər bağacığı (*Halyomorpha halys*)

Cari ilin noyabr ayı ərzində Qəhvəyi mərmər bağacığı ilə bağlı 68.7 hektar ərazidə müşahidə aparılmış, 66.0 hektar ərazidə sirayətlənmə aşkar edilmiş və 66.0 hektar ərazidə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Zərəverici ilə sirayətlənmə Balakən rayonunda 20.5 ha, Zaqatala rayonunda 36.1 ha, Qax rayonunda 6.7 ha, Ağstafa rayonunda 2.5 ha və Qazax rayonunda 0.21 hektar ərazidə müşahidə edilmişdir. “Mazımqara” və “Qırmızı körpü” Dövlət sərhədindən buraxılış məntəqələrində ölkəyə daxil olan yük avtonəqliyyat vasitələrinin, “Azərbaycan Dəmir Yolları” QSC-nin “Böyük Kəsik” dəmir yolu stansiyasında isə vaqonların oktyabr ayından başlanan dezinfeksiya tədbirləri noyabr ayında da davam etdirilmişdir.

Pomidor lağımlayıcı güvəsi

Qeyd edilən dövr ərzində tərəvəz bitkilərinin əkinlərində 32.6 ha ərazidə aparılmış müşahidələr zamanı Samux rayonu ərazisində 4.0 hektar sahədə Pomidor minalayıcı güvəsi ilə sirayətlənmə aşkar edilmiş və müvafiq mübarizə tədbirləri aparılmışdır.

Həmçinin ay ərzində meyvə bağlarında ümumilikdə 184.2 ha ərazidə qış mübarizəsi tədbirləri həyata keçirilmişdir.